

Afwegingskaders participatie

Bij grootschalige duurzame energieprojecten in de gemeente Renswoude

Het zorgvuldig en eerlijk inpassen van grootschalige duurzame energieprojecten vraagt om heldere afspraken over participatie van omwonenden, andere inwoners en bedrijven in de gemeente. De wijze waarop de gemeente, initiatiefnemers en inwoners met elkaar omgaan moet duidelijk en vooraf bekend zijn. Wettelijk is dit vooral geregeld aan het eind van het project, in juridische trajecten richting de vergunningverlening. Maar het is juist belangrijk om bij een grootschalig duurzaam energieproject belanghebbenden in de meer informele fase van deze ruimtelijke ontwikkeling te betrekken.

Dit afwegingskader zal duidelijkheid geven over wat de gemeente Renswoude in de informele fase verwacht van initiatiefnemers van duurzame energieprojecten. Zodat zowel omwonenden als initiatiefnemers helder hebben hoe het proces verloopt en wat de gemeente Renswoude daarin belangrijk vindt. Het afwegingskader behandelt drie thema's: financiële participatie, lokaal eigenaarschap en de procesafspraken. In dit laatste deel komen ook een participatie- en communicatieplan aan bod.

Inleiding

Voor grootschalige duurzame energieprojecten kijkt de gemeente Renswoude voornamelijk naar de mogelijkheden van wind op land. Zoals vastgesteld in de position paper heeft windenergie de voorkeur boven zon-op-land, waarbij zoveel mogelijk draagvlak het uitgangspunt is.

Met wind op land opereren we in een complex juridisch en bestuurlijk veld. Ook maatschappelijk is dit een onderwerp waar (terecht) veel aandacht naartoe gaat. Om windenergie lokaal een succes te maken, is de stap van de juridische werkelijkheid naar de concrete omgeving van een beoogd project belangrijk. Kansen en belemmeringen vanuit beleid en wetgeving vormen het vertrekpunt voor de afweging van initiatieven voor duurzame energie opwek. In de afweging van een initiatief wordt daarnaast gekeken naar de specifieke context van het gebied.

Die context wordt bepaald door:

1. De impact van het initiatief op de directe omgeving; en
2. De bijdragen van het initiatief aan andere sociaaleconomische doelen.

Bij het tweede punt, gaat het ook om de sociaaleconomische doelen van de gemeente Renswoude. Denk bijvoorbeeld aan de bijdrage van een duurzaam energieproject aan de lokale economie (werkgelegenheid). Of de bijdrage aan de wijk, buurt of dorp. Uitgangspunt is dat hoe meer economische en sociale doelen een project dient, hoe meer dat bijdraagt aan een positieve afweging van het initiatief. Het beoordelen van die bijdrage is geen wetenschappelijke exercitie. Het biedt vooral denkrichtingen en hoe dit in de praktijk vorm krijgt zal per project, per locatie en ook per energiesoort sterk verschillen. Variabelen zijn onder meer de mate van impact op de omgeving en de businesscase van initiatieven. De gemeente gaat het gesprek aan met initiatiefnemers en ondersteunt initiatieven in de gemeente.

1. Financiële participatie¹

Voor versterking van acceptatie en participatie in het project stellen initiatiefnemers een bovenwettelijk bedrag² beschikbaar. Voor de besteding wordt mede uitgegaan van de uitkomsten van een dialoog met de omgeving, zoals die ook zijn vertaald in een participatieplan. Als indicatie van de financiële ruimte voor deze bijdrage houdt de windsector een richtbedrag van 0,40 tot 0,50 euro/MWh aan.

Deze financiële participatie kan op diverse manieren worden ingevuld: bijvoorbeeld middels een gebiedsfonds, door korting op de energierekening, uitgiften van obligaties, of door deelname via een coöperatie. Dit wordt in overleg tussen initiatiefnemers en omgeving bepaald. Door vanaf het begin helder te zijn over het bedrag, wordt tegemoetgekomen aan de wens om vanaf het begin bekend te maken hoeveel geld er beschikbaar is voor participatie (uitgaande van een specifiek aantal molens). Dit geeft de omgeving duidelijkheid. De initiatiefnemer bepaalt na overleg met de omgeving welke vormen van participatie het meest geschikt zijn voor een specifiek project.

We onderscheiden:

1. Bijdrage aan de stad, buurt en omgeving (social return); en
2. Bijdrage aan de lokale en regionale economie (bedrijven en burgers) (economic return).

1.1 Bijdrage aan stad, buurt en omgeving

Er zijn al verschillende vormen van financiële participatie bij grootschalige duurzame energieprojecten ontwikkeld. De initiatiefnemer en de omgeving maken in een participatieplan afspraken over de vorm van participatie voor een specifiek project. Welke vormen gekozen worden en op welke wijze burgers en omwonenden kunnen meedoen, wordt tijdig kenbaar gemaakt.

Te denken valt aan volgende vormen, welke bijdragen aan dorp en omgeving:

Mede-eigenaarschap

Individuele burgers en/of omwonenden nemen financieel deel in het project en verkrijgen medezeggenschap. Dit kan op basis van een vereniging of coöperatie, of door middel van het bouwen van een energieproject dat toekomt aan de lokale gemeenschap.

Financiële deelneming

Financiële deelneming is het risicodragend deelnemen in het energieproject. De vorm van financiële deelneming³ verschilt per project. Per project zijn de doelgroep en haar wensen anders en wordt er maatwerk geleverd. Er is geen medezeggenschap.

Lokaal fonds

Onderdeel van de afspraken kan een bijdrage aan een lokaal fonds zijn. Voor het beheer van een dergelijk fonds wordt een onafhankelijk bestuur benoemd (met bijvoorbeeld vertegenwoordigers van de omwonenden, gemeente/provincie, milieufederatie en eventueel exploitant). Dit bestuur draagt er zorg voor dat de middelen uit het fonds ten goede komen aan de nabije omgeving van het project (gekoppeld aan het energiedoel, of aan andere sociale doelen). Dit fonds kan ook worden ingezet voor bovenwettelijke maatregelen of maatregelen boven op de vergunning, die de overlast van het energieproject beperken.

---

¹ Deze afspraken zijn gebaseerd op de 'Gedragscode Acceptatie en participatie Windenergie op Land' door de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) en de 'Gedragscode windenergie op land' van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windmolens (NLVOW).

² De Elektriciteitswet voorziet enkel in compensatie voor omwonenden en planschade. Verdere financiële participatie is bovenwettelijk.

³ Aandelen, obligaties, of ander financieel voordeel.

Omwonendenregeling

Een lokale regeling gericht op direct omwonenden in een bepaalde straal van het energieproject. Het kan gaan om het aanbieden van groene stroom met korting, korting op de energierekening of een andere financiële vergoeding.

1.2 Bijdrage aan de lokale economie

Net als bij andere bouwprojecten, vragen grootschalige duurzame energieprojecten om een flink aantal werkzaamheden. Wanneer energieprojecten worden uitgevoerd door partijen binnen de gemeente of regio, leveren ze een bijdrage aan de lokale economie. Duurzame energieprojecten kunnen zodoende, naast het initiatief zelf, ook in termen van ontwerp, ontwikkeling en onderhoud een bijdrage leveren aan de lokale economie.

2. Lokaal eigenaarschap

Lokaal eigenaarschap van grootschalige duurzame energieprojecten is belangrijk voor Renswoude. Het is een stimulans van de lokale economie en het zorgt voor een duidelijke verbinding tussen energieproductie en het gebied waarin de energie wordt opgewekt. In de gemeente Renswoude streven we daarom naar dezelfde ambitie als geformuleerd in het Klimaatakkoord. Dit houdt in dat minimaal 50% van de productie in eigendom is van de lokale omgeving (bewoners en bedrijven). Om het belang van lokaal eigenaarschap te benadrukken, willen we dat elke ontwikkelaar van grootschalige energieopwekking het project vormgeeft met inwoners, bedrijven en/of organisaties uit de gemeente Renswoude. Als gemeente ondersteunen en faciliteren we initiatieven van inwoners, bedrijven en/of organisaties uit de eigen gemeente actief.

Tegelijkertijd is 50% lokaal eigendom geen hard getal. Er moet altijd ruimte blijven bestaan om daar vanwege project gerelateerde redenen van af te wijken. Daarbij blijft wel staan dat lokaal eigenaarschap, zij het in een andere verhouding, overeind blijft staan.

3. Procesafspraken

Het betrekken van belanghebbenden in de informele fase van een ruimtelijke ontwikkeling is essentieel. Dit biedt de mogelijkheid om goed te kijken naar de wensen en belangen van alle belanghebbenden en deze mee te nemen in het proces. De wijze waarop gemeente, initiatiefnemer en inwoners met elkaar omgaan moet duidelijk en weloverwogen zijn. Om die reden is het van belang om een aantal afspraken te maken, welke hieronder zijn uitgewerkt.

3.1 Afspraken over het informeren van verschillende partijen⁴

I-1. Een initiatiefnemer draagt er in overleg met de gemeente zorg voor dat omwonenden, natuur- en milieuorganisaties (NMO's) en professionele grondgebruikers (zoals LTO en ondernemersverenigingen) adequaat, tijdig en doeltreffend geïnformeerd worden over enig plan voor een grootschalig duurzaam energieproject in hun omgeving. De gemeente wijst de initiatiefnemer op deze zorgplicht.

I-2. Een initiatiefnemer maakt een aanvang met het verstrekken van informatie op het moment dat de planontwikkeling nog in de beginfase verkeert en er nog alle ruimte is om rekening te houden met inbreng vanuit omwonenden.

---

⁴ Deze afspraken zijn gebaseerd op de 'Gedragscode Acceptatie en participatie Windenergie op Land' door de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) en de 'Gedragscode windenergie op land' van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windmolens (NLVOW).

I-3. Een initiatiefnemer verstrekt omwonenden in elk geval informatie over de geplande locatie, het aantal energie-installaties, hun vermogen, hoogtes, omvang en opstelling. Hij informeert omwonenden in het geval van schade en overlast ook over zijn plannen en de vergoeding daarvan.

I-4. De gemeente informeert NMO's, professionele grondgebruikers en omwonenden in elk geval over het vigerende beleid, over de van toepassing zijnde wettelijke kaders, over het verdere besluitvormingstraject en over eventuele afspraken met, of toezeggingen aan, een initiatiefnemer.

I-5. Na de initiële informatieverstrekking in de beginfase van de planontwikkeling, draagt een initiatiefnemer er in overleg met de gemeente zorg voor dat NMO's, professionele grondgebruikers en omwonenden met regelmaat worden geïnformeerd over de voortgang van de planontwikkeling. Een initiatiefnemer spant zich in om vragen van omwonenden snel en adequaat te beantwoorden.

I-6. Van de omwonenden wordt verwacht dat zij zich actief op de hoogte stellen van het verloop van de planontwikkeling, dat zij de aangereikte informatie daadwerkelijk tot zich nemen en dat zij op een nette wijze communiceren met initiatiefnemers en gemeente.

I-7. Een initiatiefnemer en de gemeente wijzen elk een contactpersoon aan waar omwonenden terecht kunnen met vragen en suggesties. Die contactpersoon fungeert als centrale spil in de communicatie tussen een initiatiefnemer, NMO's, professionele grondgebruikers, gemeente en omwonenden.

3.2 Afspraken over participatieplan en gedragscode

Uitgangspunten participatieplan

Initiatiefnemers stellen voorafgaand aan het ruimtelijke ordeningsproces en in overleg met het bevoegd gezag een participatieplan op. De gemeente speelt hierbij een faciliterende rol. Het participatieplan wordt door de initiatiefnemer opgesteld in samenspraak met belanghebbenden, zoals omwonenden, LTO en provinciale milieufederaties.

In het participatieplan worden de belanghebbenden en hun betrokkenheid beschreven op basis van een zogenaamde participatieladder die onderscheid maakt tussen informeren, consulteren, ad-hoc betrekken op specifieke thema's, structureel betrekken, consensus, en mede-eigenaarschap.

Participatietrede	Belanghebbende(n)
Informereren	Alle inwoners van Gemeente Renswoude
Consulteren	Partners in de RES, netbeheerder Stedin
Ad-hoc betrekken op specifieke thema's	Belangengroepen, naburige gemeente indien relevant
Structureel betrekken	Omwonenden buiten wettelijke zonering
Consensus	Grondeigenaren, omwonenden binnen wettelijke zonering
Mede-eigenaarschap	Omwonenden, lokale bedrijven, grondeigenaren, met de mogelijkheid van financiële participatie voor inwoners van de gemeente Renswoude. Indien relevant wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor Veenendaal, Utrechtse Heuvelrug en Woudenberg.

Afspraken gemaakt in het participatieplan zullen onvoorwaardelijk worden overgenomen indien – op welk moment dan ook – het eigendom van het grootschalig duurzaam energieproject wordt overgedragen aan een andere partij dan degene die het participatieplan heeft ondertekend.

Bekrachtiging uitgangspunten in gedragscode

De kern van de afspraken uit het participatieplan bekrachtigen we in een gedragscode voor de ontwikkelaar, gemeente en eventueel de omgeving. Dit kan meer vertrouwen geven in de uitvoering van het participatieplan en bijdragen aan een constructieve opstelling van alle stakeholders. In een gedragscode onderkennen we de verschillende posities en belangen, en maken we (afdwingbare) afspraken over de samenwerking en participatie.

Inbreng omgeving bij het participatieplan

Omdat het participatieplan wordt opgesteld in samenspraak met belanghebbenden vindt automatisch overleg plaats over de wijze waarop iedere partij zijn of haar eigen betrokkenheid ziet tijdens het ontwikkelproces en de exploitatiefase. Deze gesprekken leveren informatie op voor keuzes ten aanzien van het participatieniveau, betrokkenheid en financiële participatie. De omvang en inhoud van het participatieplan is afhankelijk van het project en de uitkomsten van de gesprekken met de omwonenden en andere belanghebbenden.

3.3 Afspraken over procesparticipatie

De initiatiefnemer is – veelal aansluitend op door de overheid gezette stappen in het ruimtelijke ordeningsproces – verantwoordelijk voor het betrekken van de omgeving in het hele projectproces (ontwikkeling, bouw en exploitatie). In het participatieplan wordt beschreven hoe deze procesparticipatie vorm krijgt. Voorbeelden hiervan zijn:

- Consulterende gesprekken met omwonenden, buurtverenigingen, jongeren, natuur- en landschapsorganisaties en dorpsraden.
- Het opzetten van een klankbord- of adviesgroep van belanghebbenden.
- Het organiseren en faciliteren van discussies en informatieavonden/ dagen voor de omgeving.
- Het organiseren en inrichten van ontwerp ateliers voor belanghebbenden.
- Duidelijk communiceren op welke momenten de omgeving betrokken wordt en in welke frequentie. De initiatiefnemer geeft daarbij in overleg met de vergunningverlenende overheid in het participatieplan steeds duidelijk aan welke mogelijkheden er (nog) zijn voor aanpassingen in de planvorming. Bijvoorbeeld door aan te geven in welke fase van het proces er nog ruimte is om over een andere positionering van turbines te spreken dan in het oorspronkelijk plan van de ontwikkelaar.
- Het inrichten van een goed en transparant systeem voor het behandelen van vragen en klachten, zowel tijdens de bouw als tijdens de exploitatie.

De formele ruimtelijke procedure is onderdeel van dit projectproces. Het bevoegd gezag is hier primair verantwoordelijk voor, maar de initiatiefnemer speelt hier een actieve rol met betrekking tot het verstrekken van informatie over het proces en over belangrijke inspraak- en beslismomenten.

Tijdens de dialoog met de omgeving gaat het zowel om het inventariseren van (mogelijke) wensen, als het benutten van kennis en het bespreekbaar maken van vragen (over bijvoorbeeld zicht, geluid, slagschaduw en ecologische effecten). Ook andere (mogelijk financiële) gevolgen voor omwonenden kunnen dan besproken en geïnventariseerd worden; uitgangspunt daarbij zijn de wettelijke regelingen en daarin genoemde vormen van compensatie.

Als de dialoog is afgerond, koppelt de ontwikkelaar terug aan belanghebbenden hoe de procedure verloopt, hoe het definitieve participatieplan er uit ziet en wat met de geïnventariseerde wensen gedaan is. Het is de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag te zorgen voor goede bestuurlijke verankering, zodat duidelijk wordt wat wel en niet, en waarom wel en niet, met de inbreng van de omgeving is gedaan.

3.4 Overige afspraken

- Als er in de directe omgeving en/of invloedssfeer van een initiatief andere energie-initiatieven worden opgestart, dient door de initiatiefnemers ten minste nagegaan te worden of de planologische procedures gezamenlijk kunnen worden uitgevoerd. De gemeente heeft daarbij de uitdrukkelijke voorkeur de hoeveelheid procedures te beperken.
- De verschillende eventuele financiële bijdragen/ participatievormen die de initiatiefnemer levert aan de omgeving worden integraal in ogenschouw genomen om stapeling van deze bijdragen te voorkomen.